

PARIŠKA MIROVNA KONFERENCA

- v Versaillesu
 - poteka več kot leto dni, začetek - januar 1919
 - 1000 sestankov
 - 50 komisij
 - udeleževalo se jih je 32 držav
 - odločilna vloga:
 - o ZDA - predsednik Woodrow Wilson
 - o VB - ministrski predsednik David Leud George (konst. monarh)
 - o Francija - predsednik države George Clemenceau
 - o Italija - ministrski predsednik Viktor Emanuel Orlando (konst. monarh)
 - svet se ureja po prvi svetovni vojni
 - dejansko mirovna konferenca več stvari zaplete, kot reši → eden od razlogov za 2. svetovno vojno
 - Nemčijo obsodijo za glavnega krivca vojne - mirovna pogodba - DIKTAT
 - o v Nemčiji rodijo REVANŠIZEM - želja maščevati se za težke pogoje/poraz
 - o marsikatero stvar je urejala po konceptu ureditve sveta Woodrowa Wilsona - izdelal ga je že 8. januarja 1918 - WILSONOVE TOČKE = buržoazni koncept ureditve poveljnega sveta
-

PARIŠKA MIROVNA KONFERENCA - iz prosojnice

1. dva koncepta ureditve poveljnega sveta
 - buržoazni :
 - o Wilsonovih 14 točk = osnova
 - o nenačelna pravica samoodločbe narodov
 - socialistični
2. nastanek novih držav:
 - določitev meja
 - manjšinske pravice
3. neenakost med antantnimi državami
4. mirovne pogodbe z Nemčijo:
 - zmanjšanje teritorija
 - visoka vojna odškodnina
 - izguba kolonij
5. mirovna pogodba z Avstrijo:
 - razpad AO
 - izgubi J Tirolsko
6. mirovna pogodba z Bolgarijo:
 - izguba cele Trakije
7. mirovna pogodba z Madžarsko:
 - izguba Slovaške in Transilvanije
8. mirovna pogodba s Turčijo:
 - Ata Türk - evropizacija

- 9. ustanovitev društva narodov – Ženeva
 - v njem ni Nemčije, ZDA, Sovjetske Rusije

10. mandatni sistem kolonij

Teoretiki so mislili, da se bo revolucija razširila po celem svetu → po celi Evropi, vendar razen v Rusiji nikjer ne uspe. Razen na Madžarskem (z intervencijo) so povsod sami ukrotili upornike. Samoodločbe narodov Wilson na Pariški konferenci niti sam ne zagovarja. Že meja med Slovenijo in Italijo ni bila pravična. Socialistični koncept – odlok o miru, status QUO – Rusija ne sodeluje na konferenci.

Na Pariški konferenci nastanejo Poljska, Češkoslovaška, Avstrija. Velik del Slovenskega ozemlja pride pod Italijo. Veliko Slovencev pride tudi pod Avstrijo → posebne manjšinske pravice.

WILSONOVE TOČKE:

- 1.) javnost mirovnih pogodb – ni bilo nobenih tajnih dodatkov
- 2.) svobodna plovba po vseh morjih
- 3.) enakopravnost trgovinskih odnosov za vse države
- 4.) razorožitev vseh držav do skrajnosti (orožje pa uničiti)
- 5.) nepristranska ureditev kolonialnega vprašanja (da bi jih odpravili)
- 6.) vojaško izpraznitev Rusije, Belgije in Francije
- 7.) odstop Alzacije in Lorene Franciji (vrnitev)
- 8.) popravek italijanske meje po narodnostnih črtah
- 9.) avtonomni razvoj za AO narode
- 10.) vojaška izpraznitev in obnovitev Romunije, Srbije in Črne Gore
- 11.) prost vstop Srbije do morja pri Solunu
- 12.) avtonomen razvoj neturških narodov osmanskega imperija (Kurdi še danes nimajo samostojnosti)
- 13.) ustanovitev neodvisne države Poljske, ki mora imeti dostop do morja
- 14.) ustanovitev Društva narodov kot čuvaja svetovnega miru

Rusija ni bila udeležena. Po zmagi nad revolucijo se je hermetično zaprla. Zavrnilo so tudi pakete Rdečega križa. Bali so se intervencije.

MIROVNE POGODBE:

I.) Z NEMČIJO

- **28.6. 1919 v Versaillesu**
- imela 2 dela:
 - o diktat premagani Nemčiji
 - o ustavna listina Društva narodov
- ozemeljske spremembe Nemčije:
 - o Franciji mora vrniti Alzacijo in Loreno
 - o vrniti mora nekaj ozemlja Belgiji, Danski, Litvi
 - o V Prusijo dobi Poljska, čez Zahodno Prusijo je narejen koridor, po katerem ima Poljska dostop do morja, pristanišče Kdansk (pod nadzorom Društva narodov)
 - o izgubi vse kolonije – dobijo jih antantne države v mandatno upravo = naj bi jih pripravile na samostojnost, večinoma pa so se morale potem kar boriti za samostojnost
- Nemčija ne sme imeti redne vojske:

- o nima splošne vojaške obveznosti
- o lahko ima samo 100.000 najemniških vojakov
- ne sme imeti
 - o vojnega letalstva
 - o podmornic (samo nekaj lahkih križark)
 - o kemičnega orožja
- razpuščen je generalštab
- oddati mora vse vojaške arhive
- določena območja morajo biti popolnoma demilitarizirana - do Rena, na meji s Francijo
- reparacije - na daljše obdobje
 - o 126 milijonov zlatih mark (pred 1. sv. vojno so imele vse države zlato podlago)
 - o povzročijo krizo, umetno inflacijo, da bi se izognili plačilu, tiskali denar brez kritja, potem so dobili kredit od Amerike
 - o nikoli jih v celoti ne plačajo
 - o Nemčija se ni v 1. sv. vojni nikoli nikoli borila na svojih tleh → TOVARNE SO CELE (vseeno so Nemci hoteli prikazati lažno krizo)

II.) Z AVSTRIJO

- **10. september 1919 - Saint Germain** (dvorec v bližini Pariza)
- Avstrija se ozemeljsko zmanjša:
 - o ostane ji osrednji del nekdanje AO
 - o izgubi ozemlje Češke in Slovaške → nastane Češkoslovaška
 - o izgubi Galicijo, ki jo dobi Poljska
 - o izgubi Ogrsko → nastane samostojna Madžarska
 - o izgubi ozemlje, kjer žive Srbi, Hrvati in Slovenci → Kraljevina SHS
 - o izgubi J Tirolsko → dobi Italija
 - o Italija zasede še Primorsko, Istro in Dalmacijo
 - o področje Koroške → določen plebiscit (področje Celovške kotline) - določen je tudi za mesto na meji Avstrije, Madžarske - Šopron
- v pogodbi je zapisano, da se je Avstriji prepovedano združiti z Nemčijo, razen če se s tem strinja Društvo narodov
- ne sme imeti redne vojske → lahko ima samo 30.000 najemniških vojakov
- ne sme imeti mornarice → ladjevje razdeljeno med antanto

III.) Z BOLGARIJO

- **Neuilly - 27. november 1919**
- ozemeljsko:
 - o izgubi vso J Dobrudžo
 - o izgubi tudi J Trakijo, kjer je imela dostop do Egejskega morja → dobi jo Grčija; sedaj ima samo še dostop do Črnega morja
- ne sme imeti redne vojske → s tem ima omejeno poklicno vojsko na 20.000 vojakov

IV.) Z MADŽARSKO

- **Trianon - 4. julij 1920**

- po prvi svetovni vojni izbruhne na Madžarskem socialistična revolucija. Izvedena je cepitev v delavskem gibanju (madžarska soc. dem. delavska stranka):
 - o Levica (komunisti)
 - o Desnica (komunisti)
- komunistična revolucija uspe, vodi jih Bela Kun, ki postane novi predsednik Madžarske komunistične države – Sovjetska Madžarska republika
- Antantne sile se odločijo za intervencijo → uničijo državo, Bela pobegne
- Antantne sile so za pomoč pri intervenciji prosile tudi sosednje države (npr SHS – za nagrado dobila Prekmurje, čeprav so hoteli do Minoštra (Porabje))
- oblast je predana generalu Horty → vojaška diktatura
- Madžarska uradno republika
- potem sklenejo mirovno pogodbo:
 - o Madžarski je odvzeta Slovaška
 - o odvzeta Podkrpatska Rusija (= Podkrpatska Rutenija)
 - o izgubi večino Gradiščanske (Avstrijsko)
 - o Transilvanijo dobi Romunija
 - o ozemlja, ki jih dobi SHS:
 - Slavonija
 - Prekmurje
 - ostali del Hrvaške
 - Banat (žitnica Vojvodine v Srbiji)
 - o ne sme imeti redne vojske, samo 35.000 poklicnih vojakov

V.) S TURČIJO

- sklepata se 2 pogodbi:
 - o **PRVA – 10. avgust 1920 Sèvres**
 - po buržoazni revoluciji
 - niso hoteli podpisat, saj po tej pogodbi Turčija ni več evropska država → nočejo podpisat, se pregovarjajo → sklenejo novo pogodbo
 - o **DRUGA – 24. julij 1923 Lausanne**
 - dobijo nazaj del Trakije, kolikor je imajo tudi zdaj v Evropi
 - Turčija zgubi ozemlje v Aziji:
 - Arabsko ozemlje (dobi Arabija), Ciper (šel pod angleško upravo)
 - Kurdistan – obljubijo jim avtonomijo, ki je še vedno NIMAJO
 - o Kurdi – največje ljudstvo brez svoje države (Iran, Irak, Arabija)
 - Turčija mora sprejeti, da sta Bospor in Dardanele odprti za splošno plovbo – svobodno (nimajo besede kdo bo mimo plul) – prej so imeli zaradi tega probleme z Rusi

DRUŠTVO NARODOV

= organ ustanovljen z namenom, da bi postal čuvar svetovnega miru

29. april 1919 – drugi del mirovne pogodbe z Nemčijo – USTANOVNA LISTINA

- je predhodnik Organizacije združenih narodov – OZN
- pobudnik za zmanjšanje oborožitve, miroljubno reševanje problemov

- pomanjkljivost: nima na razpolago lastnih vojaških sil
 - o razpolaga samo z gospodarskimi sankcijami, zato je delovanje proti kršiteljem neučinkovito
- imat 3 glavne organe:
 - o generalna skupščina
 - o generalni svet
 - o sekretariat
- poleg tega ima še mednarodno sodišče
- glavni sedež v Ženevi (Švica)
- Društvo narodov je upravljalo z nemškimi kolonijami, ki so šle pod mandatno upravo
- Wilson predlaga ustanovitev Društva narodov, a ZDA nikoli nikoli ne postane članica - kongres zavrne vključitev, vrnejo se k Monrojevi doktrini

GOSPODARSKA ZGODOVINA MED OBEMA VOJNAMA

GOSPODARSKE KRIZE

PRVO OBDOBJE:

- prvo obdobje gos. krize je po prvi svetovni vojni v Evropi - začetek 1919
- vzrok: naenkrat konec vojne, države imajo industrijo usmerjeno v vojno --> morajo se preusmerit v mirodobno industrijo --> ogromna brezposelnost - gos. se prilagaja --> GOSPODARSKE KRIZE spravijo na dan MARGINALNE SKUPINE
- 1922 pride FAŠIZEM v Italijo na oblast zaradi 1. gospodarske krize

DRUGO OBDOBJE:

- nastopi 1929, ko pride do svetovne gospodarske krize, ki jo sprožijo ZDA --> obdobje traja do 1933 (1933- v Nemčiji pride na oblast nacionalsocializem)
- zadnje obdobje let po letu 1937 - tik pred začetkom 2. svetovne vojne --> ne izživi se, saj se že začne druga svetovna vojna - kriza zaradi HIPERPRODUKCIJE.

DRUGA KRIZA - 1929

- najprej se je sprožila v ZDA - zakaj?
- po prvi svetovni vojni so začele z močno hiperprodukcijo dobrin (v kmet, ind) --> našle so dober trg za izvoz : Evropo
- kriza v gospodarstvu, financah, kmetijstvu
- 10 let so ZDA masovno izvažale žito, ind. izdelke --> Evropa se opomore --> hočejo prodat žito, ne morejo --> zmečejo v morje
- prvo leto uniči kmetijstvo, drugo leto se zgodba ponovi
- kmet ni imel sredstev da bi preusmeril produkcijo --> kmetje se začnejo selit v mesta

- v mestih pa: ZDA --> odpustijo delavce, pridejo še kmetje --> VSI pritisnejo na BANKE --> 3600 bank bankrotira (insolventne, ne morejo izplačat denarja). Na borzi ugotovijo, da mnogo delnic nima kritja --> ogromno delnic nima vrednosti - ČRNI PETEK - ljudje delajo samomore, ko ugotovijo, da so brez premoženja -- INFLACIJA (masa denarja 2x preseгла zlato) - DOLAR je bil po Evropi monetarna valuta, mnogo držav je imelo finance povezane z dolarjem (bile so zadolžene..) --> to je potegnilo okoli 30.000.000 ljudi po vsem svetu
- pred tem so bila zlata leta ZDA - Charleston - ples (10 let)

REŠITEV:

- predsednik Franklin Delano Roosevelt (4X bil izvoljen) je izbral okoli sebe strokovnjake -- nov načrt NEW DEAL
- finance: spremenil podlago dolarjev - srebro - to je bilo cenejše - dolar DEVALVIRA za približno polovico
- kmet: poslan domov, za nekaj časa oproščen davkov, dobi ugodne kredite, najdejo novo tržišče - žito začnejo izvažat v Rusijo
- delavci:
 - 1.) javna dela - org. in plača država - gradnja cest, prekopov
 - 2.) delavec dobi socialno podporo - bila tako velika, da se je od nje dalo živeti
 - 3.) delavska zakonodaja - lahko si organizirajo sindikate, stavkajo - če dokažejo, da je stavka nevarna za državo, jo lahko seženejo z vojsko

INDUSTRIJA:

- nič več liberalnega kapitalizma, ampak državni nadzor - DRŽAVNI KAPITALIZEM ; DRŽAVNA NEURAVNILOVKA (tisti, ki ima več, mora tudi več plačati)
- lahko do kreditaž
- nadzor davkov
- več delaš - večji davki - večji dobički
- po 1933 se izkopljejo iz krize - gospodarska rast - KONJUKTURA - po vzorcu se zgledujejo tudi druge države (menjajo podlago)

TRETJE OBDOBJE KRIZE

- povzroči jo hiperprodukcija - stvar se izteče v 2. sv. vojno (1939) --> prevelika količina izdelkov
- Rusijo ne prizadene ne druga ne tretja kriza, živi svoje življenje
- na površje pridejo marginalni sistemi
- 1933 Hitler uradno izvoljen (zaradi krize in revanšizma)

SVET MED OBEMA VOJNAMA

3 TIPI UREDITEV:

- 1.) SOCISLIZEM
- 2.) FAŠISTIČNI TIPI --> fašizem, nacizem, klerofašizem, monarhofašizem

3.) **BURŽOAZNI PARLAMENTARISTIČNI SISTEMI** --> večstrankarski sistem, oblast - parlament, VB, FR, ZDA(samo dvostrankarski parlament)

1,2 - **TOTALITARNI REŽIMI** - Cilji posameznika se podredijo ciljem države

1.) SOCIALIZEM

- V Rusiji
- obdobje po oktobrski revoluciji
- gospodarstvo v Sovjetski zvezi
- poskušajo s tremi gospodarskimi politikami:
 - 1.) VOJNI KOMUNIZEM
 - 2.) NOVA EKONOMSKA POLITIKA - NEP
 - 3.) NAČRTNO/PLANSKO GOSPODARSTVO

VOJNI KOMUNIZEM

- začne se 1917 - 1921 (čas, ko vlada svet ljudskih komisarjev, voditelj Lenin)
- vlada se postavi stal : V Rusiji sta samo 2 razreda - DELAVEC in KMET --> oba naj delata; kmet naj viške odda prostovoljno za rdečo armado, izdelke naj izmenjujeta --> stvar ni šla (kmet ni hotel prostovoljno viškov delat - začne sabotirat) --> ČRNA BORZA, rdeča armada zapleni pridelke, pridružita se še dve slabi letini --> več ljudi umre zaradi LAKOTE - obdobje rdečega terorja; vojni komunizem, propade; kontrarevolucija ni pustila pomoči od zunaj (Rdeči Križ). Leta 1921 Lenin postavi stvari na noge.

NEP

- traja do 1927
- kmet, delavec: Kmet naj plača državi davek v naturi, ostale viške lahko proda na vobodnem trgu, kmet lahko postane lastnik zemlje, lahko tudi najema dodatno zemljo, delovno silo --
 - KULAKI = bogati ruski kmetje (pridni, najeli zemljo, delovno silo) - začne se rojevati zavist
 - na vasi - sovraštvo - kulakom tudi sežigajo pridelek, notanja trenja- to ni najboljša rešitev
- NEP dovoli organizacijo manjših podjetij, začne se spet tržno gospodarstvo, NEP dovoli
 - investicije tujega kapitala
- prvi investirajo američani --> hidroelektrarne na Dnjepru
- sklenejo tudi prve pogodbe o uvozu žita iz ZDA, drugi, ki se povežejo z Rusi so Nemci
- 1924 - Lenin umre - žrtev ATENTATA

Lenin je dal pobudo za nastanek 3. INTERNACIONALE ali KUOMINTERNE ali RDEČE INTERNACIONALE v začetku marca 1919 v Moskvi. To je mednarodno delavsko gibanje. Združuje vse takrat še neimenovane komunistične partije (v Nemčiji je to Špartakova zveza). V kuominterni so izrazito levo usmerjeni. Njen problem je bil, da je bila centralistično vodena in urejena. Vse "podružnice" na sveti se morajo podrejat Moskvi & Leninu. Pri Leninu še ni bilo takega problema. Ko pride na oblast Stalin --> s tem vpliva na parlamente po Evropi - moti ostale države (v okviru internacinalne je bilo

dovoljeno). 1920 - v Jugoslaviji je bila socialistična partija prepovedana. 1943 - 3. internacionala razpuščena - to so hotele velesile.

- 1924 - v Rusiji se začne boj za oblast med dvema kandidatoma:

- 1.) LEV NIKOLAJEVIČ TROCKI
- 2.) JOSIP VISARJONOVIC ĐUGAŠVILI STALIN

Razlika glede razširitve socializma:

Trocki: V Rusiji bo soc. uspel edino, če bo prišlo do svetovne soc. revolucije

Stalin: Najprej se bo soc. utrdil v Sovjetski zvezi, potem pa ga bo ona razširila drugim državam (delno se to uresniči)

Rusija se je idejno razširila na V Evropo (Madžarska, Poljska, del Nemčije)

Potem je socializem propadel, ker:

Med S & T se uname boj za oblast - zgubi Trocki /Stalin decembra 24. prevzame oblast - na 14. kongresu boljševiške partije - Trocki beži, najprej v Skandinavske države - potem v Sr Ameriko, 1927 izključen iz partije; tam ga ubijejo 1940

Stalin ni bil navdušen nad starimi sodelovalci Lenina - preganja boljševike. Začnejo se montirani procesi (zaprejo stare boljševike in te na procesih priznajo krivdo - so jim grozili) - Stalin opravi z vsemi starimi iz bolj vodstvenih položajev - STALINOVE ČISTKE.

Začne se strog nadzor partije nad državo. Upiranje - taborišče ali smrt - V Sibiriji - GULAGI - taborišča v Sibiriji - delovna taborišča - Bile so 3 stopnje taborišč glede na stike z zunanjim svetom. V teh taboriščih umre na milijone ljudi. Zopet se nacionalitira vsa zemlja - kmetje ki se upirajo morajo v GULAGE. S čistkami je šel predač --> ob 2. svetovni vojni je imel težave premagat Finsko (ker ni imel generalov) - mučila ga je preganjavica, njegov kult postane oseben - STANILIZEM - strahovlada. Preganja resnične in namišljene sovražnike (baje je še lastno ženo likvidiral- ni dokazano). Nadzoroval je cel sistem s policijo, partijo --> zaostritev zadev v Rusiji.

NAČRTNO/PLANSKO GOSPODARSTVO

Država spet postane lastnik zemlje. Načrtujejo gospodarstvo za 5 let naprej, kaj bodo naredili, kakšno bo plačilo, nastnek, izvedba, prenapete norme (po najboljših) - STAHONOVSTVO (Stahonovsky - rudar, ki je nakopal največ premoga v Rusiji).

Plansko gospodarstvo je imelo povdarek na težki industriji in izgradnji elektroenergetskega sistema. Potrebno je dobiti finančne vire --> UVEDEL KOLEKTIVIZACIJO (kmetje niso več veleposestniki - vključeni so v SOLHOZE - državne posesti

KOLHOZE - kmetijske zadruge

Vse je v dobrobit države. Načrtujejo vse - tudi prosti čas! Obdobje petletk:

PRVA PETLETKA (1927-1933)

Povdarek na težki industriji in izgradnji elektroenergetskega sistema. Kmet postane mestni delavec (dobiva plačo). Kulaki so na udaru --> upori kmetov --> da jih v GULAGE (najhujša v Sibiriji)

DRUGA PETLETKA (1933-1937)

Gradnja velikih prekopov, železnic, velikih kombinatov (kot koncerni), ki združujejo različne veje industrije.

TRETJA PETLETKA (1937 -->)

Začne se krepiti vojna industrija --> AGRESIJE = velika zasedanja (npr. Japonska agresija nad Madžurijo 1931) --> vsi so vedeli, da bo prišlo do vojne. 1. september 1939 - ZAČETEK DRUGE SVETOVNE VOJNE!!!! Stalin umre leta 1952.

ZNANOST IN TEHNIKA - manjka dopiši TV..

Niels Bohr - atomska struktura

James Chadwick - nevtron

Irene in Frederic Joliot-Curie - radioaktivni izotopi

Wilhem Conrad Röntgen - žarki X

Albert Einstein - relativnostna teorija

Glenn Theodore Seaborg - plutonij

Aleksander Fleming - penicilin

Charles Lindberg - preletel Atlantik 1927

- nafta, elektrika
- tekoči trak - avto dostopen vsem
- radio
- kmet: gnojila, traktor, kombajn, motorne žage, mlini...
- jeklo, beton, izolacijski materiali, steklo

2.) FAŠIZEM

SPLOŠNE ZNAČILNOSTI :

1. totalitarnost

Vse se podreja ciljem države - od zibelke do groba

2. oblast izhaja iz ene stranke - enostrankarski parlament

3. stranka ima sprejemljiv program za malega človeka

Svoboda, delo za vsakogar, povdarjajo družino... Problem je, ko si enkrat član --> takrat se moraš podrejat stranki, drugače zgubiš delo ali pa te likvidirajo. Vse te stranke organizirajo paravojaške formacije --> to se ne šteje za redno vojsko

4. pretirano povdarjanje vrednosti lastnega naroda - nacionalizem

5. pretirano povdarjanje voditelja - ima attribute nezmotljivosti

6. izredno močan policijski sistem

Namen: za red in mir, varnostna služba, v Nemčiji - Gestapo (vohuni, tajno)

7. Vsi režimi razvijajo izredno močan propagandni sistem

Hitler se je prvi posluževal radia v propagandne namene

8. Veliko **sovraštvo do komunizma** in naprednega delavskega gibanja (Jap, Nem, Ita - proti komunizmu..)

Oba režima sta totalitarna in se izključujeta.

RAZLIČNO:

1. časovnost - 10 let razlike

1922 - fašizem v Italiji

1933 - nacizem v Nemčiji

2. simboli

Nemčija: vzeli iz Indije - svastika:

Italija: Mussolini je hotel obnovit Rimsko cesarstvo:

3. preganjanje židov

V Nemčiji močan antisemitizem!

4. različne uniforme:

ITA: črne

NEM: rjave

JUGOSLAVIJA: zeleno - samo poskus fašizma!

FAŠIZEM V ITALIJI

- 23. marec 1919: Benito Mussolini ustanovi v Milanu »Bojne skupine« - ČRNOSRAJČNIKI (Fascio di Combattimento)
- 28. oktober 1922: Mussolini organizira pohod fašistov na Rim (30-40.000)
- 29. oktober 1922: Mussolini postane ministrski predsednik
- 1922-1925: obračun z opozicijo
- 3. januar 1925: Mussolini uvede diktaturo
DUCE = vodja = diktator
- 1925-1939:
 - o ustanovi KORPORATIVNO DRŽAVO (poveže delodajalce in delavce v pravno določen okvir) - delavci in delodajalci tako pod nadzorom države, korporativno urejena država...
 - o AVTARKIJA (prosto gosp.) - popolna gospodarska neodvisnost države; izsuši močvirja, umetna gnojila; gospodarstvo je popolnoma samostojno; BONIFACIJE - daje kredite
 - o »CARTA DEL LAVORO« uredi zakonodajo dela - (dolžnosti in pravice delavcev) - kakšne so plače, davki, koliko dela
- 1929: LATERANSKA POGODBA
 - o ustanovitev papeške države Vatikan (ker se je ob združitvi Italije cerkev proglasila za ujetnika države)
 - o odškodnine
 - o konkordat
- BREZPOSELNOST:
 - o javna dela
 - o vojna industrija
- VZROKI:
 - prva pospodarska kriza - vojaki se vrnejo in nimajo zaposlitve

- nevarnost socialistične revolucije → delavski nemiri, ki jih organizira komunistična partija Italije (delavsko gibanje mora biti enotno, pa ni - DESNICA- social demokratska stranka, LEVICA - komunisti) - zato revolucija ne uspe ; Ker Italija ne dela dobro, se buržuazija posluži Mussolinijevih bojnih skupin da zatrejo delavce - potem jih je že full in vkorakajo v Rim
- Antanta ni izpolnila Londonskega sporazuma - Italija je nezadovoljna ker niso dobil ozemelj; Mussolini pa obljublja, da bo obnovil Rimski imperij
- prisila - Mussolini pride na oblast nelegalno - postane ministrski predsednik - obračuna z opozicijo (nasprotnimi strankami) → enostrankarski parlament 1925 - Mussolini je diktator.
 - sprejme listino o delu - poročeni delavci manj davkov
 - hoče 70 milijonov ljudi za vojsko

FAŠIZEM V NEMČIJI - PRVO OBDOBJE WAIMARSKÉ NEMČIJE

Čas ko Nemčija postane republika (od konca vojne do prihoda Hitlerja).

PROBLEMI: reparacije → poskuša z umetno inflacijo - trdno valuto skrijejo v Švico, dokazuje, da so jo reparacije tako izčrpale, da ne more plačevati (večmilijonski bankovci, črna borza, brezposelnost)

Nemčijo pretrese revanšizem.

Prvi predsednik republike - Paul von Hindenburg (bil je vojni general nemške vojske na vzhodni fronti). Nemčijo zajame nov način življenja (Berlin- dadaizem, kubizem - odštekane zadeve). Čas kavarn - ogromno. Čas, ko Nemčijo prizadene huda gospodarska kriza, začne se 1929 v ZDA → v Nemčiji se začne huda brezposelnost - vrh krize 1933 - Adolf Hitler

HITLER:

- takoj po vojni v Münchnu ustanovi stranko NSDAP (National sozialistische deutsche arbeit partei) - nastala je iz münchenških lumpenproletarcev in revolucionarnih meščanov.
- 1929 poskuša prevzeti v Münchnu oblast: PUČ - se ponesreči → Hitler obsojen na 5 let zapora → not je samo 9 mesecev - napiše Mein Kampf: razloži, kako so Nemci večvredna rasa, razširitev življenskega prostora, združitev vseh nemcev v en Reich!!! → takrat ga niso resno jemali → problemi naraščajo → njegova stranka na vsakih volitvah dobi več glasov (=govori o uničenju semitske rase, razširitev)
- 1928- od 31 milijonov dobijo 1 milijon glasov → sredi gosp. krize leta 1930 jih dobijo že 6 milijonov in pol → postanejo najmočnejša stranka v državi, leta 1932 - 36% vseh glasov → takrat se dogovorijo z nekaterimi desnimi (buržoaznimi) strankami, da jih podprejo → Hitler dobi mandat za sestavo vlade - postane KANCLER (=ministrski predsednik) → njegova stranka ima program, ki obljublja delo in ima vojski (paravojaške formacije) VOJSKA - kot posebnost vseh fašističnih strank si omisli tudi pretepaške oddelke
- Nemško NSD ... si je omislila strankino vojsko - SS oddelki - Sturmabteilung - jurišni oddelki (Mussolini pa imel combattimento). Vodstvo strankine vojske ni v rokah Hitlerja...

- on ima še eno vojsko - za osebno zaščito vodstva stranke → SS (Stutzstaffel)
- 21. januarja 1933 pride Hitler uradno na oblast (kancler) → zato so na Nürnberških procesih obtožili celo Nemčijo za vojno
- 1933 je ustanovil Dachau - najprej vanj zapiral politilne nasprotnike - vse skupaj je bilo taborišč 85 - 11 milijonov ljudi je končalo v njih

Kako se je lotil opozicije??

Dal je razpustiti parlament in ga požgal (krivdo je naprtil komunistom). Ob novih volitvah so meščanske stranke podprle Hitlerja - poseben zakon: Lahko za dobo 4 let brez udeležbe parlamenta sprejme zakone vseh vrst, sklepa o državnem proračunu in sklepa mednarodne pogodbe - naslednjo leto 1934 umre Hindenburg, tako da si je prisvojil oblast tudi kot predsednik države. Imel je opozicijo v lastnih vrstah - Ernest Röhm - NOČ DOLGIH NOŽEV - 30. junij 1934 SS v eni noči ubije vse vodstvo SA (ker so se povezovali z buržuazijo) - tudi Hitler se poslužuje montiranih procesov (27 ljudi).

Naslednji, ki se jih loti so ŽIDJE. Sistematično preganjanje židov .

Židje niso smeli opravljati poklica, morali so se izseliti, sežgejo sinagoge, Auschwitz, s plinom, iz 19. stoletja teorija o popolni/čisti rasi → žide krivijo za vse (Hitler je že v 20. letih govoril proti židom)

- april 1933 začetek preganjanja židov
- Goring - Nürnberški procesi - okrnjene židovske pravice
- Pred kristalno nočjo so taborišča prikrita, potem pa ODKRITO preganjanje Židov
- **9-10. november 1938 - kristalna noč** - judovska svetišča požgana, razbite trgovine, judje morajo v taborišča, nekateri se izselijo - drago, pa še težko je dobiti azil
- geti na Poljskem
- 1942 - Wansee - reševali vprašanje židov v Evropi
- Solibon, Treblinka - plinske celice
- ANTISEMATIZEM = načrtno preganjanje židov

- **1933 sklene konkordat s katoliško cerkvijo** - verouk v šolah
- **1934** razglasil, da ne bo plačeval reparacij. Svet se z njim strinja, ker se bojijo vojne
- **1935 - splošna vojaška obveznost** (čeprav je naj ne bi imel). Šele ko je napadel Poljsko, se je začela vojna - **1. september 1939**

GOSPODARSKI UKREPI

- V Nemčiji uvede načrtno (plansko) gospodarstvo - do 2. svetovne vojne je poskusil dva 4-letna plana:

1.) POVDAK NA OSAMOSVOJITVI NEMČIJE V PREHRAMBENIH ARTIKLIH

AVTARKIJA - samostojno gospodarstvo

- prepove ves uvoz, zato hrana postane draga v Nemčiji
- kmetije da čisti nemški arijski rasi, možnost kreditov, nabavi umetna gnojila - tako rešuje brezposelnost
- vsa mladina, ki konča srednjo šolo mora it za eno leto delat na kmetijo
- Nemci so poskušali vzgojiti umetno arijsko raso (prov tko križal ženske in tipe)
- začne se razvijati črna borza
- KLIRINŠKA POGODBA (kurinski dolar - danes) - blagovna menjava - tako so menjali z Jugoslavijo - nas je to potegnilo iz gospodarske krize

- stvar še vedno slabo uspeva → poskušajo dat čimveč nadomestkov za hrano
 - o maslo - margarina
 - o kava - kneip, cikovia
- med vojno uvedejo racionalno presnovo z živili, kupiš lahko toliko, kolikor ti je država predpisala

2.) AVTARKIJA GLEDE POMEMBNIH STRATEŠKIH SUROVIN

- kavčuk, nafta, tekstil, železova ruda
- velik poudarek na kemični industriji (pridobitev sintetičnih sestavin)
 - o sint. Kavčuk
 - o nafta → bencin iz premoga (v Nemčiji ga majo ogromno, ampak je drago)
 - o tekstilni izdelki - umetna vlakna, najlon, porlon
 - o znali so iz rib narediti marmelado JAK!!!

KAKO JE REŠEVAL BREZPOSELNOST

- javna dela
- mladina v kmetijstvu
- veliko mladine v SS oddelkih (Hitlers Jugend)
- Hitler da vse ugodnosti družinam - moški ima dovolj velik zaslužek, da je žena čahko doma in vzgaja otroke
- v vojni - se morajo tudi žene zaposlit, pa milijon tujih delavcev
- vojna industrija

Nadzor nad industrijo - vsako podjetje, ki je imelo več kot 20 zaposlenih je moralo imeti zaupniški svet, kjer se morajo o vsem pogovarjat, delavci so pa člani NSDAP

NACIZEM NA POHODU

1.)

- 13. marec 1933 Anschluss = zasedba brez strela - AGRESIJA AVSTRIJE
- 99,75% Avstrijcev je bila za **priključitev Avstrije**
- 10. aprila istega leta plebiscit

2.) 29. septembra je v Münchnu sklical vse pomembne voditelje v Evropi - konferenca:

prišli:

- Neville Chamberlain (ang. minist. preds.)
- Paul Deladier (franc. minist. preds.)
- Benito Mussolini

Hitler pove, da hoče SUDETSKE NEMCE priključit v RAJH. Na sestanku ni predstavnikov Čehoslovaške (npr. predsednika Beneša). Prepriča jih, da je to njegova zadnja zahteva in ugodijo mu. Prelom 38/39 zasede Sudete in Čehoslovaška je prisiljena, da se strinja. K sebi na skrivaj pokliče slovaške predstavnike in jim reče: »Če boste razglasili samostojnost, boste kot satelit Nemčije (izkoristil je sovraštvo med Čehi in Slovaki).

14. marca 1939 Slovaki rezglasijo samostojnost, a rabijo pomoč. Hitler vkoraka v Češko Moravsko in nastane ČEŠKO MORAVSKI PROTEKTORAT (= prva oblika »kolonije« nemcev). Tako je zasedel Čehoslovaško. Takrat že nihče ni verjel, da bo

to njegova zadnja zahteva. Torej, na prelomu leta 1938/1939 Čehoslovaška izgine iz zemljevida

1936 Rim-Berlin-Tokio – PROTIKUOMINTERMSKA POGODBA (proti komunistom)
22. maja 1939 sklene JEKLENI PAKT z Italijo (vojaška povezava med ITA in NEM)
v času vojne se poveže še v trojni pakt

Če Hoe Hitler začeti vojno, mora urediti problem dveh front. Po zavzetju ČS so se Angleži hoteli povezati s Stalinom (Rusijo) proti Nemčiji. Hitler je podtaknil tajne dokumente, v katerih je bilo zapisano, da hočejo Angleži in Francozi v vojno z Rusijo in Nemčijo.

24. avgust 1939 – PRIJATELJSKA POGODBA O NENAPADANJU
- med Sovjetsko zvezo (Molotov) in Nemčijo (Ribbentrop), str. 72

PROBLEM: skrite klavzule:

- delitev Poljske – razdelita si jo po Naveh, Visli in San – treh rekah
- 1. septembra jo napade Nemčija
- 17. septembra pa še Rusija

Svet za to sploh ni vedel in ko se Nemčija spravi na boge Poljačke, rečejo vsi:
»Addy, to je pa zdej že mal tu mač!« in vojna se lepo začne ☺

Hitler dovoli Stalinu, da zasede Baltiške države, kljub temu, da so bile ustanovljene od Nemškega viteškega reda in bi jih nemci lahko zahtevali nazaj kao – v srednjem veku je blo to naše!. Zmenila sta se in tako je imel Hitler eno fronto v mirovanju.

24. avgusta Rusija zasede brez težav Baltiške države – brez strele- Pokliče voditelje in kao da ga kličejo uradno, da jih bo zaščitil. Baltiške države so uradno razglasile, da jih bo Sovjetska zveza ščitila. Pod Rusijo so ostale do razpada Sovjetske zveze. S Finsko ni šlo tako gladko, saj so se upirali, vendar tudi to ozemlje uspe zasest.

Preprečitev zveze ANTIFAŠISTIČNE KOALICIJE – nastane šele po napadu na Rusijo. Tajni aneksi so znani šele na Nürnberškemu procesu. To so mu očitali (Stalinu), pa se je izgovoril, da je hotel mejo čim bolj potegniti na zahod.

Šele 22. junija 1941 napade Rusija Nemčijo.

JAPONSKA

ŠOGUNAT, sklenjena neenakovredna pogodba

MEIDŽI (cesarska dinastija) – izvedli revolucijo, njen vladar – preuredijo Japonsko

GOSPODARSTVO – najnovejši izumi, bančni sistem, promet, otroke pošljejo študirat v tujino

POLITILČNO – bolj konzervativno, tradicija SAMURAJEV, vojska ima pomembno vlogo pri vladarju, vojaška miselnost (→ povezava s Prusijo, prikrojijo po Bizmarčevem vzoru)

Japonska prerojena začne dokazovati svojo moč. Konec 19. stoletja napade Kitajsko (Mandžurijo, Tajvan). Leta 1904 se spusti v vojno z Rusijo – ZMAGAJO in dobijo Port Arthur in J Sahalin. Japonska začne krepiti svoje gospodarstvo po prvi svetovni vojni

(ko lahko na daljnem vzhodu prisvoji nemške kolonije) → postane velesila na morju – krepí mornarico in začne ogrožati VB in ZDA.

1930 v Londonu MORNARIŠKA KONFERENCA (ZDA, VB)

- zahtevajo, da Japonska omeji obseg svojega ladjevja 3:5 napram njima

Japonska pa je kljub temu imela sorazmerno veliko težav kot otoška država – primankovalo ji je surovin. Drugi problem je bila velika demografska rast prebivalstva. Vseh ljudi ne morejo zaposlit, zato se Japonci selijo v Ameriko. Največ v svetovnem trgu zasluži s svilo in rižem.

RAZVOJ V SMERI FAŠIZMA

Fašizem se začne pospešeno razvijati v zvezi s svetovno gospodarsko krizo 1929. V ZDA so takrat sprejeli zakon, ki je prepovedal priseljevanje azijscev. Na Japonskem je to spodbudilo nacionalizem. Ob gospodarski krizi sta padli na svetovnem trgu cena riža in pšenice. Na Japonskem to povzroči ogromno brezposelnost, s čimer Japonska zaide v hudo gospodarsko krizo, ta pa spodbuja rast fašizma. Že prej je imel veliko moč fašizem, sedaj se pa noben zakon, sklep ni mogel sprejeti brez vojske. Niti cesar ni mogel vplivati.

TOTALITARIZEM na Kitajskem je zmes MILITARIZMA, PATRIARHIZMA in TEOKRACIJE (=cesar kot božji sin, ima vodilno vlogo, vendar ne sme omejevati vojske).

Japonska je prva država na svetu, ki leta 1931, 18. septembra IZVEDE AGRESIJO – napade področje Kitajske – zasede Korejo (ki je bila takrat kitajska) in področje Mandžurije. Društvo narodov Japonsko obsodi kot AGRESORJA in ta 1933 izstopi iz njega. Začne zelo intenzivno navezovati stike z Italijo in Nemčijo.

ITA, NEM, JAP – 1936 – PROTIKUOMINTERISKA POGODBA

Agresija se nadaljuje. Od leta 1937 naprej napadejo notranjost Kitajske. V začetku leta 1939 napade Sovjetsko zvezo. Rdeča armada jo temeljito porazi. Japonci se celo drugo svetovno vojno ne upajo napasti Sovjetsko zvezo. Ta avgusta leta 1945 napade Japonsko – otočke (Kurinske??), septembra 1954 je pa že konec vojne. Še dandanes so problemi glede tega ozemlja.

Drugače se fašizem pojavlja v obliki diktatur tudi drugod po svetu:

- Italija
- Nemčija
- Jugoslavija – monarhofašizem, kralj 1929 prevzame oblast
- Madžarska – 1919 – general Horthy
- Avstrija . klerofašizem
- Španija – španska drž. Vojna, general Franco ohranil od 1936 do 1975
- Portugalska – oblast prevzel nek general
- Romunija
- Bolgarija
- Baltiške države

DEMOKRATIČNI MEŠČANSKI SISTEMI

- večstrankarski sistemi
- VB, FR, BELG, NIZOZ, LUX, NORV, DAN, ŠVED, ŠVICA, tudi ZDA

- 2-strankarski pol. sistem – ZDA – demokrati, republikanci
- ostale – več strank
- značilno: zakonodajno oblast ima parlament (parl. monarhija, parl. republika)

3 DRŽAVE:

VELIKA BRITANIJA

uradno od 1926 - Britanska skupnost narodov (British Commonwealth of nations)

- uradno od 1926 - Britanska skupnost narodov (British Commonwealth of nations)
- ustavno parlamentarna monarhija
- Anglija + dominioni (Avstralija, Kanada, Nova Zelandija, J Afrika, Nova Funlandija, Irska + kolonije)
- STRANKE: 2 se menjata na oblasti (a to ni 2-strankarski parlament!):
 - o konzervativci – glavna vloga med vojnama (politika popuščanja do Hitlerja)
 - o laboristi
- GOSPODARSTVO
 - o prizadeto zaradi gosp. krize
 - o vendar ni tako prizadeta, ker ni imela vojne na svojih tleh
 - o svojo oblast krepi na račun kolonij

FRANCIJA

- obdobje tretje republike, parlamentarna republika
- njeno gospodarstvo se po prvi svetovni vojni začne krepiti
- večstrankarski sistem
 - o menjavajo se konzervativci in republikanci
- med vojnama se pokažejo skrajno desničarske in fašistične stranke; levičarske – komunisti
- maj leta 1936 – skupaj na volitvah nastopijo socialisti, komunisti – ljudska fronta (radikalci, levo usmerjeni) – na oblasti do 1936
- SOCIALNE REFORME
 - o 40-urni delavnik
 - o višje delavske plače
 - o plačan dopust
- imajo različen odnos do španske državljanske vojne – se sprejo a čjo podpirat ali ne

ZDA

- po 1. svetovni vojni se odločijo za politiko IZOLACIONIZMA, ki temelji na Monrojevi doktrini – Ameriko Američanom
- po koncu 1. svetovne vojne so v ZDA sprejeli zakon o PROHIBICIJI = prepoved izvoza, izdelave, uvoza, prodaje, pitja ALKOTA – 16. januar 1919 – ker je alko mamilo
- zakon je pospešil hudo črno borzo, tihotapljenje, nastajanje tolp (kriminala)
- zakon so sredi gosp. krize ukinili, zlasti po večjih spopadih tolp in policistov (Chicago)

ŠPANSKA DRŽAVLJANSKA VOJNA

- Španija – ena najbolj konzervativnih evangeličanskih katoliških držav
- 1918 postane parlamentarna monarhija – glavno besedo imajo veleposestniki in katoliška cerkev
- 1923 Španija doživi državni udar generala Primo Miguel d'Rivera:
 - o ukine parlament
 - o začne z vojaško diktaturo
 - o hoče uvest korporativno državo (povezava veleposesti, cerkve, oblasti)
- leta 1932 spet razpišejo volitve – zmagajo republikanci. Primo d'Rivera in kralj (Alfon z XII – španska veja burbonov, ki je še danes) → ŠPANSKA REPUBLIKA

REFORME:

- agrarna reforma – zemljo veleposestnikom in cerkvi
- avtonomija Katalonije, obljubijo jo Baskom
- nova delavska zakonodaja
- verska svoboda (ločitev cerkve od države)

Ker je bila konzervativna, je uporov veliko – vse leve stranke (trockisti, socialisti, komunisti) na volitvah 1936 nastopijo skupno in zmagajo → Ljudska Fronta
Oblikuje se nova stranka – FALANGA (šp. fašistična stranka). Veleposestniki, ki so izgubili oblast, ker niso zmagali na volitvah, zbirajo vojsko v kolonijah (center: Maroko – tam se pripravlja PUČ. Prevzem oblasti 16. 7. 1936 se začne z napadom na Španijo – državljanska vojna. Falangiste vodi Francisco Bahamonde Franco, traja 3 leta.

LF:Falanga; Oboji dobijo pomoč na mednarodnem prizorišču:

Falangistom: ITA, NEM (postane prvi poligon nemškemu letalstvu, letalski napad na Guernico – Miró in Picasso – sta za Ljudsko Fronto)

Upor se je **začel 16. 7. 1936** pod vodstvom **Francisca Franca Bahamondeja** v Maroških armadah -- razširil po Španiji. Del vojske je ostal zvest republiki; oboroževali so se tudi delavci.

Španija: dva dela 1. nacionalisti (pučisti), republikanci.

Vojna se je končala **marca 1939 z zmago Franca**

Na mednarodnem prozorišču se vsi vtikajo v vojno:

POMOČ nacionalistom: NEM (letalstvo, tanki), IT (letali, vojska), BRIT (prodala orožje, FR zaprla meje);

Nemci so poslali mornarico in letalstvo, Italjani pa bolj kopensko vojsko.

Javno mnenje v prid republikancem: Mednarodne protifašistične brigade; 30.000 prostovoljcev, \$, orožje.... iz Jugoslavije: 1500 (400 Slo), André Malraux, Egon Kisch, Ernest Hemingway...

Na strani LF sodeljujejo tudi prostovoljci v internacionalnih brigadah.

- Francija

- Jugoslavija – tudi bila ljudska fronta, vendar ni bila na oblasti, zbirali so prostovoljce za šp. državljansko vojno – ŠPANSKI BORCI; OF – nadaljevanje naše ljudske fronte

ŽRTVE: milijon ljudi, 250.000 republikancev po vojni dal pobit Franco
 POSLEDICE: vojna sprožila ostre ideološke in politične spore, osebne travme, opredeljevanje o vojni → opredeljevanje proti fašizmu in za demokracijo; ni bilo enotno zaradi možnosti revolucije in pomoči SZ republikancem.

SLO: katoliški tabor je simpatiziral s frankisti → ostre reakcije, Kocbek bil za; v glavnem proti
 Fašizem se je v Španiji ohranil do smrti Franca 1975. Potem pridejo na oblast Burboni, Carlos, ki vlada še danes.

UMETNIKI in drugi MED ŠPANSKO DRŽAVLJANSKO VOJNO

Salvador Dalí
 Pablo Picasso → Guernica (bombardiranje mesta Guernice)
 Jean Miró – plakati
 Federico Garcia Lorca – tudi na strani LF
 Ernest Hemingway
 Egon Kisch
 Edvard Kocbek
 Josip Broz Tito

Sovjetska zveza se je tudi umešavala – tja poslala svetovalce, preko kuominterne je poskušala voditi zadeve. Odločitve so se hitro spreminjale. Vojaki ljudske fronte po njenem propadu pobegnejo v Francijo – tam so vtaknjeni v taborišča.

Španijo imajo za teritorij, kjer lahko komunicirajo med sabo.

LJUDSKA FRONTA

Ideja se je rodila na 7. kongresu kuominterne ali 3. internacionale – komunističnih strank. Vodi jo Sovjetska zveza. 7. kongres kuominterne – ugotavlja, da fašizem pomeni vojno – začnejo se boriti – začnejo ustanavljati ljudske fronte. Lahko se povezujejo stranke (Francija, Španija) ali pa različne skupine (pri nas).

KITAJSKA

1911 je izbruhnila buržoazna revolucija, ki je strmoglavila 1000-letno kitajsko cesarstvo. Vodi jo ljudska stranka ali KUOMINTANG (=kitajska ljudska stranka), ki jo vodi Sun Jat Sen. Ustanovi Kitajsko buržoazno republiko s središčem v Kantonu. Novi osrednji oblasti ni uspelo obvladati cele Kitajske. Kolonialne velesile tudi posegajo. 1917 se Sun Jat Sen umakne, 1919 pa sledi ponovna »revolucija« pod Sun Jat Senovim vodstvom, ki to pot bolj uspe. Sun Jat Sen spet postane predsednik. Zakaj uspe? Sun Jat Sen je pretrgal zvezo z Zahodom, začel se je povezovati s SZ (z Leninom sta bila najbližja prijatelja ☺), svetovalci --- Ustanovi komunistično partijo Kitajske. Potem Sun Jat Sen s pogodbo uspe odpraviti vojaški nadzor Japonske nad Kitajsko. Antanta je Japonski dovoljevala vojaški nadzor nad Kitajsko (1. svet. vojna) → Kitajska bila ogorčena.

REFORME:

- industrializacija

- reforme pisave
- kulturne reforme

1925 SJS umre! Vodstvo prevzame Čang Kaj Šek. On se odloči, da ne mara Rusov in prežene ruske svetovalce. Z Rusijo pretrga stike. Oni so ves čas osvajali dele Kitajske, ki jih niso imeli. Ko zasedejo Sanghai, so komunisti hoteli 1927 v Šanghaju ustanovit KOMUNO (komunistično skupnost). On ukaže 1927 vse komuniste pobit – začetek državljanske vojne na Kitajskem.

Komunisti ≠ Kuomintang (vodi Čang Kaj Šek)

Kuomintang postane izrazito desno usmerjena stranka.

Kot rezultat vojne preganjajo komuniste. Te se skrivajo na področju JZ Kitajske (hribovit gozdnat svet). Tam začno ustvarjat AGRARNI KOMUNIZEM (vrsta socializma) – ORGANIZACIJA KOMUNISTOV – vodi Mao Ze Dong:

- 1.) skupno obdelovanje polj
- 2.) skupna delitev pridelka
- 3.) kmečka samouprava
- 4.) izobraževanje ljudstva

Vse je seveda pod nadzorom komunistov.

Čang Kaj Šek ne pomaga revnim slojem, zanima ga zahod, imperializem, zato so revni ljudje ravnodušni nad komunizmom. Pospešeno s pomočjo Zahoda ustvarja vojsko, da bi obkolil in uničil komuniste. Po več letih (do 1934) mu uspe. Medtem se Mao Ze Dong odloči:

- ustanovi Kitajsko rdečo armado (ki so jo tudi obkolili)
- iz JZ se bodo prebili na S Kitajske – traja 1 leto, več kot 12.000km = VELIKI POHOD NA SEVER – veliko žrtev, pa tudi privržencev
- Šensi – S pokrajina, kjer se ustalijo, glavni kraj – Jenan – tega ozemlja nikoli več ne izgubijo – tu se začne razvijati LJUDSKA REPUBLIKA KITajska.
- Sedaj imamo 3 republike: Mao Ze Dongova, Čang Kaj Šenkova ...

Leta 1931 Japonci napadejo Kitajsko – prva agresija na svetu. Prodor se vedno bolj krepi, zato leta 1937 prekinejo državljansko vojno, da se lahko ubranijo, dokler jih Japonci ogrožajo. Friendi so pol do konca 2. svetovne vojne (1945), ko Japonska šele 2. septembra 1945 kapitulira. Potem je pa svet revolucija → zmagajo komunisti 1948 (KITajska Republika), Čangkajšek se umakne na Famozo (Tajvan) – to se potem odcepi – Kitajci še zdaj ne priznavajo samostojne države – grozijo, da bodo sprožili rakete, če se bodo odcepili – ŽARIŠČE – možnost 3. sv. vojne (ker bi se umešale tudi velesile).

INDIJA

Po prvi svetovni vojni je kolonija Velike Britanije in tako je celo obdobje med obema vojnama kolonija. Po drugi svetovni vojni **1947** jim VB prizna neodvisnost. Po prvi sv. vojni (med med vojno je dala Indija veliko svojih vojakov in materialnih sredstev) pričakuje status dominiona. Britanci se nočjo pogajat, zato preplavijo protibritanski nemiri. Vodstvo upora je Indijska nacionalna kongresna stranka. Nagovarja, naj izvajajo posebno obliko odpora, ko leta 1922 postane predsednik indijske kongresne stranke Mahandas Karamčak Mahatma (=velika duša) Ghandi, poznan kot Mahatma Ghandi (vzdevek in priimek). Začel je s posebno obliko upora – PASIVNO – gre za obliko državljanske nepokorščine:

- 1.) popoln bojkot angleškega blaga
- 2.) mirne demonstracije - mase ljudi, morno, Angleže to razburja in na njih pošljejo vojsko, ki strelja na demonstrante
- 3.) indijci šli sami na morje po sol (Britanci so imeli monopol nad soljo - sedaj razjarjeni)

Angleži so zaprli vse voditelje in začeli podpihovati verske nestrpnosti med hindujci in muslimani. Te spopadi so zlasti v letih 33-37 izredno hudi. Ghandi jih hoče pretrgati, zato začne gladovno stavkati, dokler ne nehajo. Zaradi spoštovanja se spopadi prenehajo. En fanatik ga po 1947 ubije - atentat ☹. Po smrti se spet pojavijo nemiri. Še danes so spori močni (recimo atentati na indijske predsednike).

Angleži so začeli cepiti dele Indije - 1937 odcepijo Burmo, potem pa še V in Z Pakistan 1947, tudi Pakistan je potem problematičen. Odcepi se Z del Pakistana 1971 - današnji Bangladeš (samostojna država). Britanci v Indiji podpirajo lokalno samoupravo - MAHARADŽAM dajejo različne predstojnosti, nočejo uničiti centralno oblast.

BLIŽNJI VZHOD

- pod mandatno upravo Anglije in Francije
- po vsem svetu se začne med vojnama SIONIZEM (=gibanje židov po vsem svetu za oblikovanje lastne države Izraela na bližnjem vzhodu)- dobijo ga po 2. svetovni

V času rimskega imperija, leta 70 so imeli lastno državo. Neprestano so bili nemirni in upirali so se Rimljanom. Najhujši upor je bil leta 70. Takrat jim Rimljani porušijo tempelj (zid objokovanja), požgejo večino Jeruzalema.

DIASPORA - Jude razselijo po celem svetu (rinskem imperiju)

Ta del so potem zasedli Arabci in stvar do lastne države se je zavlekla do konca 2. svetovne vojne. Še danes ni vse OK. Državo jim vrnejo zaradi HOLOKAUSTA, ker se počutijo dolžne.